

ACC. N:R. M. 7727 : 1-88 (1 foto s. 73a)

Landskap: Småland

Upptecknat av: Edith Österlund

Härad: Västbo

Adress: Box 5, Hållerstorp

Socken: Kulltorp

Berättat av: Emma Österlund

Uppteckningsår: 1941

Född år 1862 i Kulltorp.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om Norrgården och den skiffande
öden.

(Bt.)

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7727:1

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Edith Pettersson*
 Härad: *Västbo* Adress: *Box 5, Källeryd*
 Socken: *Källeryd* Berättat av: *Emma Pettersson*
 Uppteckningsår: *1941* Född år *1862* i *Källeryd*

Detta får ej
 publiceras!
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Detta är berättelsen om
 Högärdens och dess skiftan-
 de öden generation efter
 generation, hur den gick
 till förfall i början av sek-
 let och hur den änyo
 blomstade upp och nu
 är en minstegård. En
 gård som frjdar ögat och
 är till glädje för hela
 slkten och gårdens egna
 inbyggare först och
 främst. Det är en sällsam
 historia så god som någon.

Högärdens
 ligger i
 Österby
 där två
 gårdar äro
 belägna.
 Detta är
 Högärdens
 gård som
 har sin egen
 historia.

Skriv endast på denna sida!

I slutet av 1800 talet föddes
Hils Kunksson, en mycket
vällärdade föräldrar. När
han växte upp kallades
han för "den rike ynglingen"
på grund av den stora
rikeedom som en gång
skulle bli hans. Men
kände han inga och där-
för ansågs han som ett
barn parti då han blev
giftsman. De men för-
lagna landdöttrarna
och såg sig i andan
sittande i Norgården som
regerande moror och alla
alla lärlade där för om
Hilses gemist. Hils Kunk-

son var mycket högmärdig
och även övermårdig och
var därför ej så väl följd
av allmänheten. Han blid-
de sig utskött emot annat
folk! Han uppträdde i kyrk-
kyrkor med silverspännen
vid knäna silverspännen
på skorna och annat i
klädseln som skulle betee-
na hans ursprung, eller
m. a. o. att han var av
rikemans barn. Vid ett hus-
förhör i Österby i början
av 1800-talet var kyrkorna
församlade i en an gärdar-
na. Kyrkoherden Abraham
Almén, talade över texten

om "den rike ynglingen." Prästen
talade allvarligt och mycket
om vad den rike ynglingen
kunde göra med sin egendom.
Detta blev för mycket för
Nils Knutsson som tog sig plats
bland de främsta. Han steg
upp, det blivande i silver-
spårmännen och folket börja-
de röra på sig lite besvära-
de och oroliga. Nils Knuts-
son ställde sig bredvid
mitt framför prästens
bord och spände ögonen i
borden och frågade: Är det
minnig herr kyrkoherden
menar ?? Prästen svarade
med lugn och solex stämma.

'Fute dig mer än någon an-
nan dyndig människa'!!!
Hils Kuntsson följade präst-
en ett ögonblick, men denne
vände hans blick utan att
blinka och övertygad gick
'den rike ynglingen' åter till
sin plats i bänken och präst-
en fortsatte sitt lilla tal
utan vidare avbrott.

Kommen till någon ålder
ingick Hils Kuntsson äkten-
skap med en rik, levdob-
bel vid namn Tora. Han
hade nu övertagit gården
efter sina föräldrar och
Kuntun följde också mycket
egendom i bost. Tora och

Kisse hade både dräng och
piga, mycket arbete utprä-
des på gården och blott vad
jordenket beträffade.

Man brände även bränn-
vin å gården under decen-
ber, vilket också tog sin
tid. Detta eller rättare den-
na hankering gjorde också till
att rikedomerna stundigt
ökades i Kinnboms gården.

Tusen tid förspildes i onödan.

Man var mycket girig och
ville inte nödvalta något av
arbetsdagarna till matlagning.
Därpå kokade hon all mat
på söndagen. Kål eller ärtor
eller jordsärvalling, kokades i

fred och ordning. På söndagen
kordes som sagt sju stenkun-
kor med käl en kunka till
 varje dag. Nästa söndag kór-
des sju kunkor åter söndag-
en därpå sju kunkor för-
päravilling. o. s. v. o. s. v.

På söndagen överlade Nils
Knutsson och hans hustru
hur de bäst skulle ordna
arbetet till veckan. Detta blev
överenskommit och pojken som
bjärade där uttryckte senare
sin förvåning över att
ingensting kom till stånd
och kortade deras planer.
Allt som bestämdes på söndag-
en uppfylldes precis och allt

gick detta rika, men kända
och hjärtlösa folk väl i
händer. Men - och det
var ett stort men de fri-
blevs barulosa. Detta
gladde inte Hils Kuntsson
som mistade en arvinge till
all sin egendom och begjäre
kan snart se sig om bland
glickarna på hans kuster
avgick med tiden i början
av 1840-talet. På grund av
sin stora rikedom var det
ingen svårighet för honom
att få en ung produktiv
kuster trots att han själv
varnade sig 50-talet. Talet
föll på Anna-Hans skand

i Marsais född 1827 i
Marsais, Kävring socken. Han
var inte rik men en vacker
god och gladlyst människa.
Detta var år 1847 som han
kom in till Högskolan som
när till vilken Nils
Knutsson. Åktenskapet väl-
signades med två flickor
Emma och Tysa-Maria och
Nils Knutssons hem blev som
ett verkligt hem och 'den
rike ynglingen' som man ännu
kallade honom levde upp
på nytt. Så hade man det
riktigt trevligt i Högskolan
någon år. Han snart brida-
de Nils Knutssons hustru bli

vecklande och i slutet av
1850-talet gick Hils Lundström
den väg varifrån ingen åter-
vänder. Det blev en stiftlig
begravning i gården då
denne rike man skulle åt
jorden, en begravning som
alla som närvarade aldrig
glömde.

Kyrkherde Abraham
Jansson - Almqvist (inte den som
hvit krusfirad) som nyss kom-
mit från Danmarks och till-
trätt kyrkherdebefattningen
i pastoratet höll en över-
dålig likpredikan över den
levande, på ordet bl. a.
fölle salunda: Ett äktenskap

utan barn af som en him-
mel utan ångor! Och så
begrundades den anbudne fri-
het han utsträddas i livet
på ett skönmalande sätt
som spötte åhörarna vilka
alla kände Hils Thunsons bär-
re än prästen gjorde.
En äldre man sade efter gods-
tjänsten: 'I dag gav kyrka-
herren Hesse i Högåsen hal-
va himmelriket'. Han
kan därän kuta sig till
hur stiltlig likpredikan Alon-
in höll. Han var ju också
ägare till talets giva och han
visste också att matrischen
till prästgården blev därefter

Den unga gotsinnade änkan
kom nu inte att sakna fri-
are. Det uppenbarade sig
den ene efter den andre
och redan då två är gått
brötde hon åter i brudstol.
Brudgummen var född i
Skillestups och hette Per Hans
Magnusson och hade förest
 varit gift med en änka
i Skillestups Skofmansgård.
Med henne hade han sonen
Justus vilken han medföde
 till det nya hemmet. I Skil-
lestups med Anna-Hanna fick
han två barn en dotter som
föddes 1863 och en son som föddes
år 1865. Det blev besvärligt

för de äldsta barnen vilka
kunde sig undanskjuta och
tillbakasitta. Men justus
var vanartig. Han gjorde allt
han kunde. att ställa till
spektakel om han inte fick
sin vilja fram. Tjuvaktig och
slak var han på alla sätt.
skysde inte något kinder då
han ville utfrä sina bränder.

Vid ett tillfälle slog han sönder
en stor spegel varvid han
gick så mycket skrek så han
knappast kunde förflytta sig från
stället. Trots detta var han
snart ute med nya spektakel.

Vid ett tillfälle en söndag då
granningsfolket var i kyrkan

fyg han sig en där och skar
gränder och fristride en stor
myrten. Agneren utläst sig
då: "Jag ville inte haft min
myrten fristrid fri" Genom kronan
den resättning fick han sig kots
att Per-käns fick veta det, men
Justus fick en ny anledning

Vid ett annat tillfälle
fyg han en lie och skar en
sig ett stycke fläsk med i
granngården. Gramman
var utledsen på denne
kalvarene vanaartige pojke
som man aldrig fick ha något
i fred fri. Ägg fyg han i lida-
gården och krusade den
medan han var i gården och

God vet allt om han gjorde.

Klagade grannarna till
gården köpte denne och
saw som en galning och tog
sven i frösar, kots att
han gjorts mer än väl kin-
de till förhållandet. Anna-
hade allt annat än erligt men
som den goda lugna människan
kom var om han allt i til-
mod. Flickorna var snälla
och vårbade även den sista
dottern Per-dans dotter kom
var sin var upps i dagen.
Men den yngste sonen såg
inte heller han än den äldre
ut att bli till mycket mytke
i kammet, fast han inte var be-

gärd med alla hennes öster.
1872 ingick Ails Kuntzsons och
Anna-Hans äldste dotter Emma,
äktenskap med rusthällaren
Johannes Persson; äldste son
Joen-Petter och så flyttade
hon hemmifrån och det gjor-
de hon med verklig lättnad.
Ty vare sig hon eller systern
gillade stygofadens rege-
mente på gården. Hon visste
väl att till rusthällarens
i Kåronyd var inte farligt att
komma, ty både rusthällaren
och sonen, Joen-Peter, varo verk-
ligt präktiga män. Detta var
des föredragna framför det gam-
la karndrömskennet som var all-
deles föderst.

Tiden gick i Högåden och år
1879 lyades det åter till be-
ty. Nu skulle Nils Knuts-
sons andra dotter med Anna-
kän Tuga-Maria träda i
brudstol. Brudgummen var
hemmansägaren Linnus
Foljörnens Bäcklund vilken
länge varit till Högåden
som friare åt den vackra
Tuga-Maria som haft många
äktenskapsansökningar och blott för
sin rikedom utan även för
sin skönhet och arbetsfri-
maga. Ty Nils Knutsons dot-
ter var även berömd för
sina arbetsprestationer och
alla goda dygder som det an-

Stod verkligen starkbandedittor.
I början av 1880-talet
då Justus var kommen till
någon äldre bröjare kan se
sig om efter kvinna. Tadeen
gjorde vad han kunde att
uppmuntra honom, då han
ville bli av med honom.
Så frisporde denne att det
gavns en änka i Ledsås Åker,
som hade gärd och gränt
och tyckte då Per-käns som
minnes sitt intride i Norgård
en att detta borde längra till
bra då antan var smitt för-
någon. Två döttrar hade även
hon alldeles som sin dilltänkte
svärmoder från det föregående

giftet. Justus gav sig emellan-
tid i väg till Hedas och fria-
de och fick ja. Det blev bröl-
lop i en hast och snart var
Justus som herre ä egen
gård och både i frialdes-
hemmet och i granngården.
Nu drog man en lättnadens
suck då denne kaltskige
man drog i väg till det
nya hemmet. Fast alla som
kände Justus och hans tidigare
brevne tyckte synd om den
arma människan som länk-
des samman med denne. Det
dröjde ej länge förrän man
i Östersunds gård förspande
att allskapskapet var mycket dyck-

lyft. Tråtor och slagsmäl knöde
till dagordningen i hemmet.
Justus fick med sin hustru
två flickor vilkaingo veta
om den allra tråkigaste barn-
dom någon kunde tänka. De
gamla eller undantagsfolket
i Leda's hustrus svärföräldrar
kunde också mycket ledsamt för
vare dag som gick sedan Justus
kommit dit. Han försökte på
allt sätt göra livet sunt för
dem. Och inte nog med det,
en vacker dag sökte han för-
gifva dem vilket visst lyckades.
För upprepades historien och
genom ungdomheternas fröer
blev han upprätt och väktad

och nu fick han sitt frihets-
straff och fick sitta inne
i några år. Då han kom
ut igen var han mer än
halvgalen en riktig kriminell-
läse i detta ordsakta bemik-
else. Han kom in till Åkers
älderdomshem då han fick
boarbliva till sin död, ett
stycke in på 1900-talet.

Antan var alldeles fri
av fattigdom och privningar
utan alla slag. De två äldsta
frickorna gifte sig i början av
1900-talet. Justus-äldsta dot-
ter stannade hos modern, medan
den andra skickades till far-
farshemmet och var kvar vid

Den tid lagom gammal att
höja skolan. Detta var på
1890-talet. Anna - Hina i Högind-
en som tyckte det var synd
om flickan tog hand om henne
och lovade henne samma där.
Maria var en kontrast till
sin fader lika med som han
var lika god och änglaren
var denna flicka. Alla tyck-
te om henne, både skolkam-
raterna och äldre personer
som kommo i kontakt med
henne. Hennes sinnelag var
gott och frönt. Hon passade
dock ej heller i Högind-
en. Hon var allt för bekant.
Och framförallt bröjde bli

allt för gammal för att för-
stå en ung flicka i uppröck-
aren. Flickan bröjde då hon
var konfirmerad att se apatisk
och slo' ut och var så
glad som fört. Benmärmar-
na sams emellan sade att
hon lider nog av blekhet och
måga rådde till och med
farern att fara till
läkare med henne. Detta
ville inte Anna-Hans som
trädde mera på kloka gumm-
ar. Hon skickade därför
Kung-Hans till en klok gum-
ma i Västergötland. Denne
gick och kom tillbaka och
Anna-Hans fick lite att ge

glücken vilket resulterade i
att hon blev allt sämre.
Maria var på sitt gottmoda
o men hade aldrig haft sin
reglering. Anna - Hina skyllde
på glücken och försökte all
slags trolldom utan resultat.

Till sist mistade Maria fri-
shendet, brände rasen och springer
och slita av sig håret. Fjofest-
ningarna med alla beväpnel-
ser och alla busslerier hade
belövats allt för strax. Då
äntligen skulle man konsul-
tera läkare enligt vad Anna-
Hina påstod. Anna - Hina och
Salomon som skjutande gick
sig i väg med Maria till doktorn.

Doktorn förklarade sig med den gamla om varjehanda då hon svarade: "Hon lider av osukt och kanske det är ingenting att göra vid. Doktorn blev förvånad och frågade om igen vad hon sade, då han förstod sig lösa fel: "Hon lider av osukt" sade gammann återigen och det är inte gott att bota. Doktorn bytte sig ej om den gamla då han förstod att hon led av över-
tro, men hon blev dock tvingad att svara på en del frågor. Han sade till gammann då han fått veta vad han ville att han fann gallet brygglöst, men

om de vänt sig till honom
i bröjan skulle flitigt blivit
frisk. Anna - Thim sig miss-
färges på honom ty hon bad-
de i sjöna verket men
på sig och de övriga Foll-
donskunniga hon anlitas.
Maria fick meddelin men
blev aldrig frisk. Fröstindes
var och förblev frimärkat
till hennes död. Fockens
tygo hand om henne och acku-
derade in henne i gården
Bergid och socknen betalade
för henne. Därför att hennes
person fristodde vanvård så
god som nigon. En kunde ej
så länge sedan och blev död in-

man kan sinne fyllt 20 år.

Vi skola nu gå tillbaka
till i början av 1870-talet.
Någon började bli gamla och rack-
liga varför Per-Käns beslöt att
bygga om dem och fribittra
dem. Detta var strax före Emmas
giftmål. Han lät bygga tim-
mer i sin stug och både tjäla
hem det, men, vartenda virkes-
loss kan både förbi en gamm-
gård med både kan på kvest-
en så det gick i stugan. Vågen
gick helt värd, men dock af så
många att han behövde köpa
mer men han hade allt
fri bittra. Varför det gick som
det gjorde. Han tillade honom

i gården att ej göra så, men
han blev svor och hoppade
som en galning och sade att
han gör som han vill.

År 1880 insjuknade Per-
skans helt hastigt och han
bedde att slutet var när.

Då gick end i all hem-
lighet till Emanuel Östlund
att han skulle få skrivom
med sig ty Per-skans ville
sala med honom. Detta skul-
le ske efter verkets instånd.

Östlund gick och fann den
maktige bonden verktydigt
blot. Han sade sig då vilja
ha uppriktat ett par par var
gården skulle tillskivas yngste son-

en Salomon, på det att den
äldste sonen Justus ej skulle
komma till vigseln av gårdens
vid Per-Hans fränfalle.

Osterlund framhåller för honom
att det inte var lagligt
att ge den äldre sonen arv-
löst, men den sjuke vidhåller
enligt att det skulle vara
så, då den äldste sonen
hade fått ut vad han skul-
de i arv, o. s. v.

Närval papperet skrevs
i sin ordning och bevitnades
och den sjuke drog en lätthet-
naders seck. När Anna-Hans
var och när vigseln tyckte det var
var så var Salomon hennes son

och naturligtvis skulle han
ha gälden. Äldste sonen, Justus
gick ej veta något om vad som
frickrafts och han var färdig
till avglyttning till sitt nya
hem.

Emellertid tillfrisknade
Per-Käns frö denna gång
och blev fullt bry igen
och gardshandeln gick till-
baka då han ännu be-
fann sig i livet. Tiden gick
framåt och det yndes att
främe höides för till den
ungsta dottern Vilhelmina
och år 1890 rustades det åter
till bröllop i Högärdens. Brud-
gummen var från Övstbock.

Grimmars och Jari hade han
gård och grund. Han hette
Kans Pettersson och var en
mycket snäll man. När
Vilhelmina flyttat till sitt
nya hem var allt åter som
det skulle vara. Per-Arne
var en skicklig och kunnig
konstnär vilken gjorde allt
arbete i rätt tid och sköt-
te gården förstklassigt enligt
därda metoder. Arbetet
innehåller sköttes också med
samma ordning och beaktelse
som en eller ordningsam-
mare än Anna - Hans far
inte i hela Österby. Flyggt
och vårdnad var hemmet och

Anna-Hans lagade den allra
bästa mat som kunde tänkas.
Hon var även god och fäst-
liga och det var många
fästiga barnbarn som
fingo sin lysten fyllas
och all^{tid} välsignade henne
för hennes godhet.

Annas var hon mycket,
mycket vidskeplig ett arv
från sin far, skänd i hans-
as vilken varit en mycket
vidskeplig man. Det klide, el-
ler rättare sagt den blivit
som varit i skolan och hem-
buren, klippade hon osyns-
fullt i små bitar vilka hon
läste in och tog fram en då

och då, om ett kreatur blev
sjukt. Hustrungen gavs kreatu-
ret en bit av kluten att
taga in eller också händes
bit på det sjuka stället. Anna-
kinn värdade dessa laggar
liksom de varit ^{av} guld och
gav dem mycket nog.
Fiddes ett svart lamm i lada-
gården ledade det dödsfall
i slakten sig hon en vit dora
så ledade det dödsfall i
slakten och hon berättade
frå grannarna att det alde-
ig slog fel det hon trodde
på. På så sätt skickes
hon i sin övertro till sin
död. Torsten Salomon var en

längesen men, men bydde
sig föga om att utkräpa.
Fadern fick skaffa dagverkar-
re till arbetet därför att
han ej orkade själa på grund
av tilltagande ålder. Han
frösde han skulle eggas om-
en genom att lova honom
gården efter honom men
det hjälpte ej. Fast smen
var ~~den~~ nära 30 år gammal
var han aldrig uppstigen
ur bädden då dagverkar-
na kommo till dagens
arbete. Det hjälpte ej hur
mycket Per - Hans svor och
grålade på smen ty han
var och förblev lika lat

i vanje fall.

På 1894 insjuknade Per-
mans häst ämgo och best
gick till Emanuel Österlund
att han skulle komma då det
blivit svårt. Han gjorde så.
Det blev en ny skrivelse för
att tillställa Salomon gård-
en som den stod och befanns
och Österlund skrev en som
han önskade och begärde. Pys-
peret beviljades av skrivaren
och av en bonde till frångi-
en och så var Salomon hem-
mansägare för andra gången.

Per-mans blev allt sämre
och sämre och en någon
vecka var han död

Än blev Salomon herre på gården, men trots detta vaknade ej intresset för arbetet i densamma utan fortsatte han som föint att gå och prata med gårdarna tidigt och sent gå till gårdarna på kvällarna och bli sittande till in på nätterna så folket brötnade riktigt på honom. På månarna ända fram till kyrkan tio fann man honom i sängen. Då såg han alldeles utsliten och förstörd ut och sått sen inne och läste i en lård romanbok och varken hörde eller såg.

Det hjälpte inte att varden
menade på honom, han byg-
de sig stora därren. Han
på aftonen tog han på sig
en kvardagsrock och gick ut
åt gården, sedan såg man
inte Salomon i hemmet förr
än vid midnatt och ibland
inte förrän vid två på nat-
ten. Då ville han på är
efter är. Lade till folk att
han inte kunde sig kry och
orkade ej arbeta som andra.
Han drog på munnen i gården
och det ej utan orsak
ty med de kanadavänner.
Han hade kunde han till
gärna känna sig kry. Som-

liga personer än de äldre
i synnerhet gjorde tydliga an-
tydningar ^{till honom} att han borde ar-
beta på det att så den vack-
ra fideusgården borde bli
liggande för präst. Detta
misslyckade honom och aldrig
så litet yttande som inte
^{var} passande för honom, blev han
ytterst förgrymt över. Bar geoll
till dessa personer som sagt
mycket om hans lättja i an-
tal och kunde aldrig glömma
det. Han gick även ut i fri-
villiga då och då men miss-
lyckades kapitalt. Han försökte
hos de rika glickarna i Lyarna
omkring, men blev avvist och

utskaffad ty alla kände väl
sitt hans lagsja och vilds-
löshet. Så förgick några år
och det kom en ny ung pige
till en av granngårdarna.
Hon var af tjugo år men be-
undsglad och vanligt duktig
i arbetet. Snart började ho-
mon kasta sina ögon på
 flickan och började gå om-
kring och försöka bli bekant
med henne. Detta tilltalade
henne ty han var en rik
bondson och hon var bara
en fattig förpact flicka som
var uppfostad i ett hem
så fattigt att man knappt hade
bröd att stoppa i munnen.

Salmons bröjde nu först
att flickan gillade honom och
blev nyfiken och glad och brö-
jde upprakta henne enligt
kyrkens sed, varför allt ut-
de sig till att bli parti
medan kontraktet var. Flie-
kan var varm var Sofia, tänk-
te på hur stor barmen hon
komme att bli och övermodet
steg henne åt huvudet.
Hon uttalade sig sålunda då
man gjorde uttalanden
på hennes blivande ställning
och sade: Ja, ska löfta giff
de gamla gronarna i
Krogården. Han drog på mun-
net var, som kunde till för-

hällandet och fästmannen bit-
te en bon.

Gården började nu synas
gå mot sitt frifall. Talman
kann sig med bane sig i släk-
ter eller stöd utan vansköt-
te bärningen på alla sätt koss
att den gamla modern frisk-
te på alla sätt att uppsköt-
la ordningen på gården.

Åttiofem jul år 1900 lystes
gilt Talmans ättenskap med
Lofia, Anparflickan från Tranö
Kulleby och i mellandagen
i juldagen, stod bröllopet.
Farsfader lånade 500 kronor
av Talman ty han ägde gäbo-
inga medel att göra bröllop av.

Och han menade att då hans
dotter gifte sig med en rik
bondson kunde man rätt
inte annat än bjuda ihop
släkten på det att de måt-
te få följa sig i glansen.

Det blev ett viktigt bröllop
som varade i flera dagar
och Salmons glädje var pitay-
sig han strålade som solen själv
när sin unga brud. Han var
nu 35 år gammal och bruden
var blott 20. Hon såg också
bra ut, med färskt ljust och fjärr-
lockigt hår och med ungdomens
alla behag i sin kropp. End-
re inte på att Salmon var
glad och strålade. Bruden var

också glad trots att buntkläd-
ningen var snäv och åtkom-
ad. Hon var nämligen i långt
framskridet hvarandeskaps vil-
ket dock inte tycktes besvär
hennes vännväst. Hon var
glad och ujd, hon skulle
bli en av de viktigaste bond-
morna i Åkerby och då sa...

Den nya frua drog in i Ån-
gården med glans och prakt.
Folken hade gett henne
fjellt upps med kläder av
lästa sort. Hon blev höj-
modig och blädde sig i de
lästa kläderna varje dag, tog
de nya kläderna och de
nya skorna då hon gick till

ladugården. Sick sedan åt kyr-
kan med samma klätsel.
Det fanns 9 gäster i överflöd,
hela vetengolssacken köpte
falconen in och allt som
behövdes i ett luss till mat.
Men Sofia var inte van vid
ordning, hon bekade väfflor
och inget bröd och matad-
ningen var alldeles kommen
i olag. Falconen drack kaffe
och det gjorde hon vid alla
tider på dagen och dröjde
väfflor och - Falconen blev ut-
ledsen. Han var van vid
både mycket och god vällyst
mat. Han kan fristod att
hon inte kunde knuten att

hushållen byggade han in
på handeln. Från och med i en sorts
slöhet och man väntar trod-
de allt han ville på att föi-
lora förståndet. I februari
den 17:de föddes deras första
barn, en gosse. Men Anna-
Karin gjorde vid den tiden
i hemmet att hjälpa till,
men ordningen och reda
i hemmet var och följden
borta. Den unga husmodern
fick verkligen också arbeta
så mycket hon orkade och
lite till. Hon fick göra
allt arbetet i ladugården gärna
hugga ved arbeta på åker och
ämb och brukning till arbete var

hem det kan inte frinckas.
Hon arbetade för två, trots
att den ena barnsängern av-
löste den andra. Si efter
si gick, akarna väcke igen
och ledargården började luta
mot sitt förfall. Velar av
barningshuset började också
att förfalla, en balkong över
förestugudörren kamlade ner
vid en natts storm. End sken
lov, som grannarna sade
att det skulle på dagen
förkunne någon människa
blivit ihjälslagen. Kåstafurstun
bläste omkull en annan gång,
detta också under natten.
Det ena hände efter det andra.

den Anna - Hina bröjde bli
allt sämre och blev slutligen
liggande. Det fick hon krys-
past ugnen. Hade hon ugn
brödkant i sängen fick hon
grinna den väl annars
kommer barnen som var
farna och tygo från henne
densamma. Detta var år 1912.
Då Anna - Hinas dotter gick
hem och sa till sin mor
brände de tygo lite mat
med sig till henne. Men de
blev tvungna att stanna och
se till att hon åt medan
de sutto hos henne ty
annars fick hon ej vara
maten ifred. Ty barnstuckor-

na voro alldeles utomkroppa.
De var så bleka och magra
att de sågo ut som spöken.
Tysta och bleka gick de om-
kring och sågo fruktade ut.

Falmen låg i sängen man-
gan middag och kväll. På
natten kunde han skinnmis-
sa på knäret inne i kisten.
Denna try kan aldrig an så
lång dagar var kan hade
den till och med på sig då
han rakade sig. På morgnar-
na innan armen tyck skulle
gå åt ladvården, måste han
smörja falmen på ryggen
med liniment. Han klagade
fr' out i ryggen varanda dag.

När Salomon fick ordet av
sin hustru att bräa hem
ved från skogen. Då kom
en kast i skulet och en
stocklänk eller kedja med
sig slog denna om hult-
fallet. Kast nere i gärdet
~~och~~ lögde detta efter kast-
en och släpade hem det
på vedbunken. Då kom han in
husten åt stallet och gav
den så gick han in och
lade sig igen. Fick till hem-
me. Han har du ved nu
kan du bräa lugga. Då fick
han först lugga av grenar-
na av trädet sedan säga
av stocken lite i sänder så

mycket hem skade. När detta
fråd var upptäckt så sljoo-
de han hem ett annat och
så fortsatte han. Desse mel-
len gick han ut i gårdarna
och dro omkring och kom
tillbaka frist vid midnatt
och därefter. När han skulle
strida (gick grannarna (när
de gjort sin strid) av ren
medrörelse och tilllyste
honom att långa. Arbetade
han en dag så, så blev han
alldeles fristid i byggen och
egen utsögn och sen var det
att ligga och gruva sig
i en tid.

Efter en tid brände han

svärfadern på pengarna han
fått lämna att göra beviljans på.
Denne kunde ej betala. Då
gick han under av talman
att bika ut ett kärr nedan-
fri gården och odla upp
det. Detta på det att han
skulle betala skulden till
mjölen. Det bar den allra
bästa och jag tror också den
första skörden år 1912. Skuren
var en lust att se så racker
var den. Men det blev en
mycket svår vägnings tid. Tal-
man låg och satt i sängen
eller gick i bygden som van-
ligt. Benen grannar
ljäls blev så den skuren men

ACC. N:R. M. 7727:59.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

aldrig inbärgad. Han kunde
in högt lass sedan sade
han att den var inte tre
nog och när det blev vack-
ert väder en dag byggde han
sig inte om att lägga trä-
stäm i kors. Ännu i novem-
ber började det falla snö
sådan stod dock ute. Även
den mesta potatisen blev i
jorden över vintern. Ånnu-
spinn sålades också i oktober
månad i sländig rännvid.
Först därefter då det blev
starkt kallade den ena stors-
tenen ned en natt och
blev ej uppskruvad. Nu blev
det att låta bli att elda

att det skedde. Det var i fastru-
kammaren som den gamla legat
man fick låta bli att elda.
Då gick en y heller att
draga till eller i sin tyg-
let ty skenar hade fallit
ned och blivit liggande på
Johanna. Ja, det började
att bli bedröfligt på alla
sätt och gärdan började
bli till en visa i flera byk-
socknar omkring. Talmans
syster gick omkring aldrig
hem sedan emedan varken
ty de tyckte det var så
pass ledsamt som det kon-
de vara. Men Talmans var
belåtenheten själv. Han tyckte

att allt vad han gjorde var
bra åtminstone.

Då det gäbte barnet skul-
le komma till världen och
man talade om att barn-
morskan skulle komma
då äldre sonen utläst sig
sålunda: "Nu behöver han
inte komma hit med fler
ungar ty vi få inte äta
oss iaktta vi!" Salomon
sagde på joken att han skul-
le vara lugn och Salomon
spände för hästen och laade
sig i ordning. Sedan han
änna kommit från hemmet
föddes barnet som var en pojke.
Lofia bad då Salomon skynda

på men innan han ännu
fick nog blöder på sig / det var
vinter / tog det sin tid. Då
han kom till barnmorskan
en ungul ungefär från År-
gården steg han in och hilsa-
de. Tog av sig stövlarna tog
sig en stol och satte sig öpp-
nade ugnsdrisen i bröspis-
en och satte fötterna i
ugnen. Barnmorskan en smula
och prätig kvinna med ljil-
lat på rätt stället vändes
riktigt. Då han väntat sig en
stund frjode han helt ~~obesant~~
han det stod till henne. Jo
sade talman frjande, de ä
ha hon har fått en pojke

så de- ai unga bräskan...
-fo, kist barnmorskan till, då
hon repat med det ai just
vad det ai! Färfu' sitter
falconen här och inte talar
om att barnet ai fött! Den
på störlarna och det i raps-
pet vi bekräva komma i väg.
-fy förs om fötterna så rys-
ligt urskulade sig falconen
som för en gångs skull under-
låt att dricka då vigen
sträckte upp honom. Falconen
vet ju förför barnmorskan
att lusten inte kan bli vitt
efteranden utan hjälps. Det kan
ju varit så varje gång. Det ai
fråga om livet på den arna man-

viskan. Då stod Salomon
upp från stolen kusade på
sig skolarna och sen gick
han borta så fort han kunde
på vägen hem. Lyckan var ju
att allt dock gick bra och
barnmorskan drog en lättsinnig
suck då hon klämnade för-
gårdens. Det var friskt på
alla sätt att komma dit. Toga
kläder till den uppförde ingen
vet i huset vare sig till
modern eller de äldre barn-
en, ingen vet som barn, inga
sängkläder att ligga i barnkas-
or. Till barnmorskan lånades
kläder i en granngård så att
hon kunde ligga över natten.

sin dag, ty sällan eller aldrig
gingo de äta sig mätta. De
skulo i flera killars sopp
och fläck o. dyl. I ledigjändar-
na som ligo våra stulade
ägg i rederna, men, allt be-
roddes på att hungern var
så stor att nöden drev dem
till det. Salomon gick om-
kring som den dumbe som han
var, och menade att hans
familj hade det bra och
ingen misunnade i gården ville
siga något om hans barn
ty alla visste hur illa de
firo. Alla de äldre tyckte
synd om dem och vändes ej
heller bestraffa dem om än skönt

de träffade på dem i färd med
att stjåla. I skolans stal
de pengar och man var inte
säker för dem vägnarskans. Ingen
visste det, men skolans visste
det g, han var så slö och
försöpt att mycket gick
hans vägar förbi. Och det var
mången som förvånade sig över
att han aldrig fick uppsägning.
För han det var i hans eget hus.
Då han gick omkring i byarna
berättade han jätt och stundt
om vilka bravader han varit
med om och vilken hästkän-
nare han var och ingen hade
någonsin kunnat bedröja honom.
Tute i hans egna hus en gång. Ty

husbarn och barnen lydde kom-
ma blint, menade han. Han
drog på rummen i gamm-
gårderna, somliga vände sig
från honom med frukt and-
ra åter gjorde åter spöktspel
av honom. En del personer miste
de honom öfver och det var
desser som han blev riktigt
ovan med. Ty han tålde inte
att kvisa en quista samning ty
då gjorde han sig spökt spinn-
ande gaben och som som han
varit besatt. Sedan gick han
inte in i dessa hem på min-
nen och ibland kanske ic.
Så gick han åter i de andra gårdar
na och berättade vad den och

personen sagt, t. ex. att barnen
svultit, att han inget föder
hade åt kreaturen o. s. v. o. s. v.

Allt mera och mera gick
gärden mot sitt förfall, fjedel-
pannarna ramlade av kornings-
konstverket den ena efter den and-
ra och när det blästa strök
björ: "Ålmon, nu trilla
de pannan ner igen, snart ram-
lar väl helaverket!!! Ålmon
vred på sig i sängen och grynade.
"De är inte så farligt de-
är inte så dåligt!!!" Och därmed
gick hon sig mjön. Ålmon kistade
och låg och gick påttas under
i tredje vind på det att vatt-
net skulle rinna i dessa. Dessa

muske ju i sin lura trömmas
då de bleco fulla så att det
inte rann över brödderna.
Det bleco dubbelt arbete för
sina arbetsbödan ökad^{under} för
undan och kom bleco allt mag-
rare och magrare allt efter
som tiden led. Fast var kom
alldeles utan kläder och under-
kläder hade kom knappt sig-
na att nämna så långt äret
var. På sommaren gick det
ju an men på vintern var
det rent bedrönligt se. Kom
dåligt klädd kom var. Men
arbete fick kom så mycket
kom orkade och lite till.
Och det ville inte säga så lite.

ACC. N.R. M. 7727:64.

Ladugården bröjades lura
betänkligt och många best-
de att den föll över de
Hachars kreaturen en vae-
ker dag. På kom filmen
antligen på den idén att
stötta den med kraftiga
stötter. I en i ladugården stod
ett par unga kor och ett par
ungar i grötarna en svartflä-
tig gris som gärderna
gjorde till "Benjamin". Detta
bråk var ryktigt att skada
kan säg ut som ett vild-
djur från Afrikas djungel.
Kan väl så det dånade i
den gamla ladugården och
färd i botten dånade en

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

O. G. S.
Detta för en
publikation!

sängslan då de kunde kom-
ma roa sig. Han åt korn
och gäddor och allt vad
han fick fått på. Ty med
den arbetsvårda åldern
han hade - ett par år åt-
minstone - hade ju friden
levit skral, vad han mest
fick äta var käftgäddor och
vatten med litet mjöl i. Det
det fanns annars inget. Det
blev långa milletter för det
streckets kreatur och när
han fick se någon människas
komma åt ladugården, kunde
man tro att han skulle
sluka dem. Ögonen var stora
och blodsprängda, beken var

länga som på en kato och
det var en rycklig syn. Då
hungen en dag blevit kunn
för övermaktig tog han sig
ut och kappade till sig
en lammunge som var rätt
stor rev ihjäl och åt upp.

Detta gick Sofia och berättar-
de ut i granngårdar nästan
alla omkring i bygden fick
veda det. Barnen började
nu bli större och skaffade
sig nu mat på annat sätt.

Den äldste sonen sände
stockar till vickskaudlarna
i tillerup, för att kom-
ma åt pengar till mat och
lite kläder. Det var äldste son-

en och Sofia som satte den-
na plan i verket. Detta skulle
le Salomon aldrig veta, det
skulle gå bakom hans rygg.

Lauren som hästen skulle
ha sålde de i stället för
att utföra hästen med den.
Denne blev sjuk och Salomon
brände grunderna över hur det
var fast att hästen var sjuk
och fick "bukket" som han
sade. Då frände Salomon att
inte Lauren varit ung och
han tog därför in Lauren och
befallde Sofia att förbereda
i synen på det att hästen
måtte bli i ordning igen.
Detta gjorde hon och sedan

fordes de inte säga längre på
en tid.

Men det nu var så gammal
Sofia 'Benjamin' död en vack-
er dag i staden. Detta be-
rättade hon i grannskapet
varför grannarna åter fick
en rolig stund. De tyckte na-
turligtvis synd om de arma
djuren, men ingen ville vid-
taga några åtgärder för att
annåla talman för djur-
plågeri. Ty man var så pass
hjärtligt så man var
rädd att man skulle på
några andra åtgärder av
vare att vis å vis dem och
därför lät man honom vara.

Det kom en ny gris åt lada-
gården om en tid. Denne
snältfodrades även liksom
man gjort med 'Benjamin'.
Tidigt på våren eller vid
kyndlamissotiden var fodret
nästan slut till kreaturen.
Vid värfundagen hade man blivit
litet kluvmått och då gick
kreaturen gå ut. Var det
barvinter så kunde den som
vaktade får i mass man
gå se en märklig syn. Krea-
turen köides i vall tidigt
på morgonen och de fidde sig
bär. De äto gärna så det
var en fröjd att se det. Sofia
gick sedan runt gården och

berättade hur mycket gillade
det blivit på mjölken sedan
kreaturen släppts på gung-
en. Han drog på munnen
och suckade kände det inte.
Vi bekräftade honom att det
var sant och det var nog
sant, ty burgare kreatur
än falomans fanns inte.
Ty de äto vad de fick där-
för att de var vana att få
så lite. Den nye grisen
eller Benjamin n: 2 som
han och kallades hade varit
upps och brigit bli anskuren
medlig denna också. Ljung och
vatten var hans mesta kost
samt kistgödsel och en kopp

ungt, ung, ung.

Salomon brydde sig aldrig
om att barnen blev sjuka
eller skadade sig på något
sätt. En av sinipojkarna fick
ett ben i halsen och fick
benet detta hade det stickars
barnet i flera dagar och grät
och klagade ingen brydde sig
därom utan pojken fick vara.
Det kulade i halsen och
då det gått några dagar och
benet följde med var det ut
då det brast. Pojken blev
kry som väl var igen, men
tänk vad onödigt lidande han
fick leva. Man sade till pojken
att man skulle ge sig en till

läkare medan benet satt i
kastsen, men hon svarade att
"Folksam vill det inte". Och
själv hade hon ju ett öre
så att hon kunde komma
någonstans. Och då blev hon
ju tvungen resignera. Den
väst äldste sonen indjukt-
de i ledgångsreumatism men
var han en så gammal
att han lämnade fadern
ingen er förrän han fick
komma ned till läkare då
pyken själv var så sjuk att
han inte kunde klara sig
på egen hand. Då blev han
frisk igenom läkarevården han
erhöll som gott var, ty den-

den pojke var mycket duktig
i arbete och kunde uträtta
värtan vad för slags sys-
ten som helst. Långvägen
brände se allt mera full-
gjord ut. Frammande män-
niskor vågade inte gå in
där där de gubbar att de
ej skulle komma ut med
livet i behåll.

På 1920 den 6 november
höll man bröllop i en gård
i Östersky. Det kom då en
bil med bröllopsgäster från
Bosjö vilka kommo vägen
fram förbi Årgården, kom-
mo att få blickarna på
Långvägen. De uppskattade hel-

föraren att stanna ju att
de på så sätt skulle tona
ledargåden lite bättre i
skärskådande. En ung man
som skulle bli skolinsse
uttröade: Jag får inte hem
från jag fått ett kort av
ledargåden med mig, ty det
är en syn för gudet! Baser
jag kan då ta på en kamera,
slut kan... Bilen gick vidare
till bröllopsgården där även
Salomon och Sofia var bland
gästerna. Man lämnade sig
och drack kaffe och vigseln
var för handen. Efter vigseln
frågade sällskapet om någon
innehade kamera, då brudgummens

Ensin vickade jukande, då ska vi
ha ett kort på ladugården som
vi såg när bruden Gude till-
skäpet från Burja. Brudgum-
men ^{Ensin} och gästerna samt Burja-
gästerna back i häst på hämn-
gingar dit och tog ett kort på
ladugården. De kommo dit och
den som ykade på att lada-
gården skulle avskärfejas
tog brudgumskatten på sitt
knä och steg upp på byggen
till rinner. Denna såg ju
mer ut som ett skenros.
(se bilden!). På tigde man till-
bera och glämnade friskt
efter det att brudgummen knäppt
av ladugården. Då sällskaps

M. 7727: 75a.

Landskap: Småland Upptecknat av: Edith Österlund
Härad: Västbo Adress: Box 5, Hållerstorp
Socken: Kulltorp Berättat av: Jensamma
bokgräferat 6 nov. 1920
Uppteckningsår: 1941 Född år 1895 i Kulltorp

(neg. sakus)

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

kom åter till gården beställde man kort av dem, men man fick ej riktigt löfte om vägen, ty dagen var mycket vinden och disig varfr' man ej var säker på att man lyckades med fotograferingen.

Barnen som var hemma i Horgården då fotograferingen av ladugården gick av stapeln hade sett det. Detta berättade de för föräldrarna. Talmon blev så arg, så andra dagen gick vare sig han eller Sofia till bröllopsgården. Då gick Talmon förbi denna gård i många år och ej belade vid ty han menade att de skulle

avskrift länsgårdsfotografieringen.
Vi skola nu gå tillbaka igen
i tiden.

På vintern 1913 berättade Sofia
att potatisen var god, så god
som den kunde vara efter
att ha övervintrat i jorden.
Vintern hade varit blid med
ringa tjäle valfri vaktigen
när stg potatisen eller snor-
en. Stigist igen nämnande
skada utan kunde användas
besymmerligt nog. Och Stigists fam-
iljen åt också upp potatisen
så knargiga som de alltid
voro. Och tiden gick. Helmen
var som han brukade. Men
hans mage var ej i kondition,

vilket han ofta klagade över.
Detta var i vartiden år 1984.
Han besökte då en grannvärd
då man nyss byggt dricks.
I ett kök där som man be-
kände ha till att bygga och
bada i - detta var av äldre typ -
gick talman se ett stort
bryggt med dricksjäst. Han
menar att de bra både talman,
kunde jag var långt brännvin
skulle jag bett om att jag
gjort den så skulle jag gjort
"Lusboast" (blandat av jäst och brän-
vin) för de är bra för magen.
- Jag har brännvin både gran-
nen och hämtade literflaskor
som var nästan full med

besinnvin. Så hämtade han
en kaffekopp och satte på bor-
det och lade till salomon:
Så kan du jöst och besinn-
vin, vi får du taga som du
vill, ty jag vill inte dela till
dig, du får taga så mycket
besinnvin du vill också. Vi
skall nu gå in och äta middag
och du får bli dig ner här.
Därefter gingo husfröket in åt
det andra köket och äto mid-
dag. Salomon satte sig vid
bordet och började fricka så
han blandat en frövarlig hos
besinnvin i fäskt ungefti en
luta lite. Trodde man först man
inte riktigt visste hur mycket

Det fanns i flaskan precis.
Är de komma ut är det gam-
la köket var Salomon för-
summen jättfärdig var nästan
dömt, men brännvinsflaskan
var ungefär halv.

Under tiden hade Salomon
gäst hem och hemkomsten
berörde honom som det värsta
kreatur och Sofia frågade han
om vad det var men han
svarade inte. Han ville bråk-
as och vred sig i de värsta
pligor. Sofia grät och barnen
gråter, alla fyra barnen oro
hemma. Han skickade av några
av de äldsta barnen efter en
granne som var fureligios. Den

anlände, lade sig på knä och
anropade Herren att besöka
en värdig kvinna hos sin
kärna. Salomon var lugnare,
plågarna tycktes ha varit värdiga
men somnade sig då man på-
gick honom. När det stod
till, skan tyckte att han
såg ut som en död och brust-
kon och barnen gråta hörd-
lost. Då hade den bedjan-
de slutat bedja och sig sig
andring sig på blocken och
frågade Sofia om inte det var
bäst ringa efter doktorn. Han
kunde ja gå till handlaren
och ringa, sade han. Då sig
Salomon upp och sade: "Ja då"

inte denne gången"! Då
blev grannen förgrymt gick
ut och gick hem. När han
inte såg och så hade han
satt förmålig skräck i husstol-
ket vilken trodde att han låg
för döden.

Det där med "Luskenska" kom
ut i bygden och snart så kom
fram på sina vandringar i
gårdarna frågade man honom
om det samma. Han sade då
att hans mor hade låtit honom
om att detta skulle vara
ett effektivt medel mot för-
skymning, och skulle bli all-
deles bra efter den kuren vil-
ket han också blev, enligt egen

ut säga. Det maganda var borta.

Fopia och barnen turades
om att låna matvaror
i bygden och aldrig låsa
hem det. De hade ju ingen-
ting att betala för. Och ing-
enting att betala tillbaka med.
De lånde fläsk i en gård
och det blev till slut flera
kilos de blev i skuld för.

Då sade bonden i gården
till Salomon att han ville
ha tillbaka fläsket som Fopia
lånat. Då sade Salomon:
Hur kan lånat något så
betalas hem det nog! Och
därvid blev det. Han trodde
inte det var någon samning gar-

men sade. Sofia gick även
åt affärerna och handlade
matvaror på kredit och
när det gälls en tid kom det
kravet till talman. Då
blev han rasande sur och
lyssnade och lojade henne
stryk, då nekade han till
skuldena. Han ^{hade} aldrig köpt
sajot i den eller den affär-
en. Då blev talman glad, ty
han trodde henne. Så gick
han omkring och berättade
i gårdarna att de skrivit
på honom skulder i flera
affärer och vare sig han eller
Sofia hade handlat sajot och
fråk vid handlarna var rätt.

visa. Huset skades i byggen
på detta sätt, så efter år.
Och Högåden, "Kunståden"
blev allt mer i vanrykte.

Men - man hade nu kom-
mit till en återvändsgränd
i denna gård som vil var.

Den näst äldste sonen var
ej nöjd med den dåliga ord-
ningen på gården. Han var
mest lik fadern samt me-
re resolut och byggfärdig. Han
talade ej så mycket men
arbetade desto mer. Han bygg-
de frist och främst upp kirs-
gårdens på egen hand. Kunde
om att taket blev ontäckt
den gårdens till att med-

giva och sambycka att virke
lagades till till en ny lada-
gård vilket också blev. Salmen
aldad av smens inner började
leva upp på nytt blev glad
och nyter och gjorde allt vad
han kunde för att hjälpa
till att det blev bättre ord-
ning på gården. Men satte
även i gång med utdikning
av marker och ugodling för
sina yngre bröder till hjälp
och man arbetade med friska
tag i Högåden. År 1924 sattes
den nya fiskebågen ladan
upp på en fin torr plats
som smen valt ut och snart
fick gästbrarna se det ena

undret ske efter det andra.
Böningshuset försågs med
veranda, reparerades vad som
var bristfälligt på det, m.m.
Sedan milades det och odlings-
läsa marken lades under
plygen och växtståndet ökades.
Barnen röjde numera aldrig
något borta. Ibland ro dem
vort borta men kommo hem
med pengar till huset och
alla hjälps åt för att de
skulle få en förbättrad
ställning. Växtståndet ökades
allt mera kreatursbesitt-
ningen ökades och den dag
som inne af fider gisten
8 vötkreatur och 2 hästar

samtid smidjur. Den som
nu kommer till gården och
går en avsticket runt går-
den kan se att gården är
satt i kultur och är en
verklig fröjd för ögat. Tur-
nus är helt välordnat och
mycket och talman gör om-
bäring och myser av belägen-
het. Tack vare denna yngre
generation har man nu
gissat det bra på den maktiga
Knutsonsgården. Och det
är verkligen glädjande för alla
omkringande att gården som
hade gissat till sådant förfall
verkligen återuppbyggdes och
kom till blomstring. Leder åt de
ungas gärning! Den är vänd en hel
i barm!